

A historical map of Arad, Romania, showing the Tisza river (Fluvius Tarsus) and the city's layout. The map is oriented vertically, with the river flowing from top to bottom. The city is depicted with various buildings, streets, and fortifications. The river is labeled 'Fluvius Tarsus' and 'Tarsus'. The city is labeled 'Arad' in large letters. The map is titled 'Complexul Muzeal Arad' at the top. The main title 'ZIRIDAVA' is in large, bold, black letters. Below it, 'STUDIA HISTORICA' and 'XXVII' are also in bold, black letters. The year '2022' is at the bottom.

Complexul Muzeal Arad

ZIRIDAVA

STUDIA HISTORICA

XXVII

2022

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

ZIRIDAVA
STUDIA HISTORICA
XXVII

Editura MEGA
Cluj-Napoca, 2022

**Proiect editorial coordonat de Complexul Muzeal Arad
și susținut financiar de Consiliul Județean Arad**

Consiliul de redacție:

Redactori: SORIN OVIDIU BULBOACĂ, FELICIA ANETA OARCEA

Secretari de redacție: IOAN PAUL COLTA, ADRIANA PANTAZI, ANIKÓ WITMAN

Consiliul științific:

JOSEF WOLF, Institutul pentru Istoria și Geografia Regională a Șvabilor Dunăreni, Tübingen, Germania; OVIDIU PECICAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; MIRCEA MĂRAN, Școala de Studii Înalte pentru Educatori „Mihailo Palov”, Vârșeț, Serbia; ANDREEA EMBER, Centre des Monuments Nationaux, France; EUSEBIU NARAI, Universitatea de Vest Timișoara; CAMIL PETRESCU, Universitatea de Vest Timișoara; ANDREI FLORIN SORA, Universitatea din București, Societatea de Științe Istorice din România; LAURENȚIU ȘTEFAN SZEMKOVICS, Arhivele Naționale Istorice Centrale, București; CORNELIU PĂDUREAN, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad; ANDREI ANDÓ, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad; MARIUS IOAN GREG, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad; DORU SINACI, Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad; DUMITRU TOMONI, Societatea de Științe Istorice din România.

---

*In Romania, the periodical can be obtained through subscription or exchange,
sent as post shipment, from Museum Arad, Arad, Piata G. Enescu 1, 310131, Romania.
Tel. 0040-257-281847.*

ZIRIDAVA. STUDIA HISTORICA

Any correspondence will be sent to the editor:

MUSEUM ARAD

Piata George Enescu 1, 310131 Arad, RO

e-mail: office@museumarad.ro

The content of the papers totally involve the responsibility of the authors.

Persoane de contact:

Dr. Sorin Ovidiu Bulboacă: sorin_bulboaca@yahoo.com

Dr. Felicia Aneta Oarcea: felly_oarcea@yahoo.com

Dr. Ioan Paul Colta: ioanpaul.colta@gmail.com

ISSN 1224-7316

Copertă: CĂLIN MAN

Tehnoredactare: IOAN DOREL RADU

Editura Mega | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

- 9   **FELICIA ANETA OARCEA, IOAN PAUL COLTA**
În loc de prefață
In memoriam Onisim Colta (1952–2022)
- 41   **SORIN BULBOACĂ**
Canonici la Capitlul Orod (Arad) în secolele XII–XIV
Canonical in the Chapter of Orod (Arad) in the 12th–14th centuries
- 53   **OVIDIU PECICAN**
A doua versiune a Cronicii din vremea lui Matei Basarab (1640–1646)
The second version of the Chronicle conveyed in the Matei Basarab time (1640–1646)
- 61   **SORIN MITU**
Români și maghiari în Transilvania medievală: raporturi imagologice,
conviețuire etnică și conflicte sociale
*Romanians and Hungarians in medieval Transylvania: imagological relations,
ethnic coexistence and social conflicts*
- 87   **ANDREEA EMBER**
Les espaces cachés de Château de Maisons
The hidden areas of the Castle of Maisons
- 115   **ELENA RODICA COLTA**
Breslele arădene. Rânduiești imperiale și mod de viață
Guilds of Arad. Imperial ordinances and a way of life
- 121   **CAMIL PETRESCU**
Aspecte din presa românească bănățeană până la Marea Unire
Aspects of Romanian written media from Banat before the Great Unification

- 135 **ELENA RODICA COLTA**
Colecționari de cărți vechi din bibliotecile arădene
Collectors of old books from Arad's libraries
- 147 **MARIAN GHEORGHE**
Comportamentul nupțial al luteranilor din orașul Arad (mijlocul secolului al XIX-lea – începutul veacului XX)
The Nuptial behavior of the Lutherans in the city of Arad (mid 19th century – early 20th century)
- 165 **MIRCEA MĂRAN**
Noi contribuții la biografia scriitorilor din familia Tințariu
New contributions to the biography of writers from the Tințariu family
- 175 **FELICIA ANETA OARCEA**
Profesorul-preot Nicolae Mihulin (1878–1941). Repere biografice
The professor-priest Nicolae Mihulin (1878–1941). Biographic references
- 185 **CRISTINA GUDIN**
Considerații privind învățământul românesc în anii Primului Război Mondial
Considerations regarding Romanian education during the First World War
- 199 **IOAN BOLOVAN, SORINA PAULA BOLOVAN**
Communication et diplomatie dans la tournée du général Berthelot en Transylvanie (1918–1919)
Communication and diplomacy in general Berthelot's Transylvanian tour (1918–1919)
- 211 **IONELA SIMONA MIRCEA**
Liceul „Mihai Viteazul” – primul liceu românesc de stat din Transilvania
“Mihai Viteazul” High School – the first Romanian state high school in Transylvania
- 231 **MARIN POP**
Din activitatea organizației Partidului Național Român din județul Arad în perioada 1920–1922
From the activity of the organization of the Romanian National Party from Arad county during 1920–1922
- 249 **LAURENȚIU-ȘTEFAN SZEMKOVICS**
Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)
The “Star of Romania” Order conferre on the head of accounting of the Consistory of Arad (1923)

- 259 **EUSEBIU NARAI**
Percepția cotidianului bănățean *Vestul* asupra relațiilor româno-franceze în luna aprilie 1931
The perception of the Banat daily Vestul (The West) on the Romanian-French relations in April 1931
- 275 **CLAUDIU SERGIU CĂLIN, MARIUS OANȚĂ**
Procesul intentat celor trei episcopi catolici acuzați de „spionaj în favoarea Vaticanului”: Augustin Pacha, Adalbert Boros și Joseph Schubert
The lawsuit filed against the three Catholic bishops accused of „spying for the Vatican”: Augustin Pacha, Adalbert Boros and Joseph Schubert
- 297 **ALEXANDRU ȘTEFAN**
RECENZIE – Sigiliile și practicile sigilare ale locurilor de adevărire din Transilvania și comitatele învecinate în secolele XIII–XIV
- 299 **MARIUS OANȚĂ**
RECENZIE – Arhiepiscopia Romano-Catolică de București (1948–1964). Structuri ecleziastice centrale

Profesorul-preot Nicolae Mihulin (1878–1941). Repere biografice

The professor-priest Nicolae Mihulin (1878–1941). Biographic references

FELICIA ANETA OARCEA*

Abstract. Living at the turn of the 19th and the 20th century, Nicolae Mihulin (1878–1941) was a representative of the Great Union generation. He was a delegate of the Romanian Journalist Aid Society from Transylvania and the territories lived by Romanians in Hungary at the National Assembly in Alba Iulia, on the 1st of December 1918. Nicolae Mihulin was an example of moral and professional conduct. Called to ensure the affirmation of the Romanian people, he marked the education of the new generation of priests and teachers by sharing the experiences of priesthood and its rigors in which he was educated. In order to address the vices of the society he lived in, he translated books for the Romanian schools in Transylvania, and he participated at different cultural gatherings. He left us a life story worthy to be followed.

Keywords: Arad, Nicolae Mihulin, teacher, priest, church and society.

Civilizații uitate, trecute vieți ori apusuri ale omenirii, cutreierate de bună-tare, sărăcie, vanități și vicii, au adus provocări multor generații, deseori alterând prescripțiile morale ale bisericii creștine. Însă filtrele conștiinței sau datoriei fiecărui individ, crescut și educat în familie ori în mediile sociale frecventate l-au mînat spre a avertiza contemporanii despre consecințele negative ale acestora asupra propriei ființe, a familiei și a comunității în care trăiește.

Fărâme de viață

Model de conduită morală și profesională, preotul și dascălul Nicolae Mihulin a vegheat la corijarea și combaterea unor vicii ale societății sfârșitului veacului

---

* Dr., istoric-muzeograf, Complexul Muzeal Arad, felly_oarcea@yahoo.com.

al XIX-lea și debutul umătorului. Pecetea universului ecleziastic din care provenea i-au călăuzit principiile de viață. Exponent al generației preoților-profesori care a activat în mediul școlar și cultural arădean, Nicolae Mihulin era descendentul unei longevive dinastii preoțești, ai cărei membrii au păstorit în diverse comunități de mai bine de un veac. Bunicul său, Teodor Mihulin a fost preot la Joia Mare (1833–1840), Livada (1849, 1876), Ignești (1850–1853), Berindia (1853–1904).

Tatăl său, Augustin Mihulin, a slujit la Prăjești (1872–1878), Berindia (1878–1892) și Sebiș (1892–1930)¹.

Născut în casa preotului paroh, Teodor Mihulin, din Berindia, Augustin Mihulin (1849–1931) a absolvit Institutul Pedagogic-Teologic din Arad (1872), fiind hirotonit ca preot la Prăjești. Distins cu brăul roșu, el a desfășurat o activitate sacerdotală neîntreruptă timp de șase decenii. Căsnicia binecuvântată alături de fiica cea mare a lui Petru Ionescu și Iulianei, care îi va dărui pe Virgil (preot în Comlăuș 1903–1919), Constantin (1880, Livada/Păulean lângă Sebiș; preot și protopop la Beliu (1930–1935)² și preotul-profesor Nicolae, precum și preocupările sale ca lider spiritual al unor comunități arădene au caracterizat universul cărțurarilor de altădată. S-a stins din viață la vârsta de 82 de ani (14 iulie 1931), fiind numit de către notarul dr. I. Suciuc o „santinelă a românismului”. Contemporanii l-au caracterizat prin cuvintele „Părintele Mihulin a fost un preot blând, bun și evlavios.... iubit și stimat de toți cei care l-au cunoscut. Foarte asociabil și prietenos, cu casa pururea deschisă pentru oamenii de omenie”³.

Prin alianțele matrimoniale încheiate, preoțimea arădeană și-a consolidat poziția în rândul elitei intelectuale a lumii rurale ori urbane. Ancorată în tradițiile și valorile culturale ale societății românești, precum și a canoanele bisericii ortodoxe, ea a modelat lumea de odinioară.

Ținând la poziția socială ori nivelul intelectual, familia Mihulin s-a înrudit cu „dinastiile de preoți” Ionescu din Semlac, Karacsonyi „de Szasz-Lona” (Coracioni de Luna s.n.) ori Ardelean din Chitighaz.

Dinspre bunica, Iuliana, fiica lui Ghiga Karacsonyi „de Szasz-Lona” și a Anei Bonțilovici, Nicolae Mihulin a fost un descendent al cunoscutei familii nobiliare, originară din județul Cojocna, care a primit însemnele de nobilitate de la principele transilvănean Mihai Apaffy, în 20 mai 1680. Nobili armaliși, ce s-au remarcat în luptele cu otomanii, ei s-au refugiat în părțile Aradului la debutul

¹ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706–1918)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, pp. 582, 598, 620, 623, 631, 659.

² Idem, *Clerici cărțurari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, p. 348.

³ *Biserica și Școala*, Arad, LV, 1931, nr. 29, 19 iulie, p. 6.

veacului al XIX-lea⁴. Sora Iulianei, Emilia (Milca) Karacsonyi „de Szasz-Lona” s-a măritat cu Svetozar Ciorogariu, moștenind de la preotul Maxim Karacsonyi o bogată bibliotecă cu cărți în limbile română, maghiară, germană, sârbă, greacă ori latină⁵.

Istoricii au făcut consemnări despre alianța matrimonială încheiată în anul 1903 între Elena, fiica preotului Augustin Mihulin, și parohul Ioan Iosif Ardelean, care din 1920 a păstorit biserica din Micălaca Veche Arad⁶.

Nicolae Mihulin a văzut lumina zilei, în 29 martie 1878, în casa preotului din Prăjești Augustin Mihulin. Pașii pe calea învățaturii și i-a îndreptat spre școlile din Arad, Sibiu și Beiuș. În timpul studiilor liceale la Beiuș (1893–1897) a beneficiat de o bursă în valoare de 1600 de coroane din partea Fundației „Elena Ghiba Birta”. Și-a desăvârșit cariera profesională la Facultatea de Filosofie din București și Cluj, unde, în 1909, a obținut diploma de profesor în științele naturii și geografie. Repartizat la Preparandia arădeană, la catedra de științele naturii (1902–1919), el a desfășurat o activitate didactică de excepție⁷. Dornic de cunoaștere, a urmat cursurile Facultății de Filosofie din Cluj, ca stipendist al Fundației „Elena Ghiba Birta”⁸.

Urmând tradiția familiei, el a frecventat cursurile Institutului Teologic din Arad, pe care le-a finalizat în 1906. În același an, a fost hirotonit ca diacon. Pregătirea telogică i-a dat posibilitatea să predea religie

⁴ Elena Rodica Colta, „Rețeaua de rudenie a intelighențiilor românești – o formă de întărire a identității naționale în imperiu”, în *Simpozion. Comunicările celui de al XXI-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Budapesta, 26–27 noiembrie 2011)*, Giula, 2012, p. 96.

⁵ *Caietele Herminei*, ediție îngrijită de Adrina Popescu, Rodica Țabic, Editura Peter Pan, București, 2010, pp. 72–73.

⁶ Elena Rodica Colta, „Ioan I. Ardelean (1883–1949), un prestigios urmaș al preotului Iosif Ioan Ardelean din Chitighaz”, în *Simpozion. Comunicările celui de al XX-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Budapesta, 27–28 noiembrie 2010)*, Giula, 2011, p. 115.

⁷ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta” – Arad. 75 de ani de învățământ românesc*, Editura „Felix”, Arad, 1995, p. 87.

⁸ Stelean Boia, „Fundațiile cultural-școlare și bisericești din Episcopia Aradului și rolul lor în lupta pentru Marea Unire”, în Alexandru Roz (coord.), *1918–1998. Aradul și Marea Unire*, Editura Universității „Vasile Goldiș” Arad, 1999, p. 97; Alexandru Roz, „Lista delegaților oficiali – parlamentarilor – din județul Arad pentru Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918, întrunită la Alba Iulia”, în Alexandru Roz (coord.), *1918–1998. Aradul și Marea Unire*, p. 157.

la Școala Superioară de Fete (1906–1909) și la cea de Surdo-Muți (1906–1909, 1917–1918).

Împlicat în viața culturală arădeană, alături de intelectualii vremii – Avram Sădeanu, Marilina Bocu, I. Russu-Șirianu, Sever Bocu – a susținut conferințe în cadrul Asociației Naționale Arădene. Una dintre ele a intitulat-o „Viața omului preistoric”.

Hirotonit ca presbiter (1916), a administrat pentru scurtă vreme parohia din Vinga (1916–1917)⁹.

Anii Marelui Război au zguduit din temelii întreaga omenire. Cu toții au fost părtașii războiului total, care a lăsat în urmă victime, copii orfani, sărăcie, secătuiind energiile oamenilor. Înfrângerea Puterilor Centrale a anticipat încheierea războiului, destrămarea marilor imperii și a dat naștere unei noi configurații geografice a Europei. Contextul extern și intern favorabil au grăbit elita politică de atunci să pregătească unirea tuturor românilor.

Prins în vârtoarea evenimentelor anilor anilor 1918–1919, Nicolae Mihulin a participat la Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, ca delegat cu credențional din partea *Societății fondului pentru ajutorarea ziariștilor români din Transilvania și părțile locuite de românii din Ungaria*. El a fost desemnat în cadrul adunării cercurilor electorale, reunită la Școala Centrală Română din Arad, în 10/23 noiembrie 1918. Plecat spre Alba Iulia cu trenul, alături de elita unionistă arădeană, de numeroasele familii cu copii, de studenți și oameni simpli¹⁰, Nicolae Mihulin a trăit visul de unitate al tuturor românilor.

Unirea de la Alba Iulia a deschis noi orizonturi școlii și culturii românești. Aflat în structurile de conducere ale învățământului arădean, pentru meritele sale deosebite, a fost desemnat director al Liceului „Moise Nicoară” din Arad (1919–1920), ulterior ocupând-o pe cea de la Liceul de Fete „Elena Ghiba Birta” (1920–1929), unde a predat și ore de științele naturii și filosofie¹¹. O preocupare din timpul directoratului său a fost editarea *Anuarului Liceului de Fete „Elena Ghiba Birta”* din Arad¹².

⁹ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta”*, p. 87.

¹⁰ Alexandru Roz, *Noiembrie 1918. Aradul – capitala Transilvaniei*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2002, pp. 265, 267; ***, *1918–85 de ani-2003. Dicționarul personalităților Unirii*, Ioan I. Șerban, Nicolae Josan (coordonatori), Editura Altip, Alba Iulia, 2003, p. 78.

¹¹ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta”*, p. 87; Alexandru Roz, *Monografia Colegiului Național „Moise Nicoară” Arad*, Editura Fundației „Moise Nicoară”, Arad, 2008, pp. 129–130; Pavel Vesa, *Învățământul teologic de la Arad (1822–1948)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2013, p. 242.

¹² Nicolae Mihulin, *Anuarul Liceului de Fete „Elena Ghiba Birta” din Arad pe anul școlar 1920–1921*, Arad, 1921, 54 pp.; Idem, *Anuarul Liceului de Fete „Elena Ghiba Birta” din Arad pe anul școlar 1920–1921*, Arad, 1922.

Apreciat pentru activitatea sacerdotală și cea de dascăl, acesta a fost răsplătit de episcopul Aradului, Grigorie Comșa cu „binecuvântarea de a primi brâul roșu”¹³.

La numai câțiva ani, numit director al Școlii Normale „Iosif Vulcan” din Oradea (1929) și doi ani mai târziu a celei Comerciale, a desfășurat o activitate apreciabilă la Astra Bihor¹⁴.

Intervenții publicistice

Ancorat în realitățile societății, el a combătut, prin intervențiile sale din periodicul *Biserica și școala*, flagelul „alcoolismului”.

Dealtfel, curentul antialcoolic a fost promovat de reprezentanții Partidului Național Român încă de la finele veacului al XIX-lea, când au îndemnat toți factorii decizionali și elitele lumii rurale și urbane – preoți, profesori, învățători – să înfrunte acest morav al societății, care în viziunea lor a fost „mama tuturor relelor”. Existau reglementări clare în epocă (1899), date de Ministerul de Interne, prin care a fost interzisă funcționarea cârciumelor în timpul desfășurării serviciilor religioase și a sărbătorilor.

Gravele consecințe asupra vieții indivizilor s-au răsfrânt nu numai în plan familial și social, ci și în cel politic. Avocatul dr. Ștefan Cicio Pop, în intervenția sa din Adunarea Congregației Comitatense a anului 1909, a solicitat autorităților aplicarea legistației și respectarea normelor morale impuse de forurile ecleziastice românești. Informarea era imperios necesar să se efectueze în școli, dovadă fiind circulara episcopului Ioan I. Papp, care solicita ca fiecare clasă de elevi din școlile populare și medii să cunoască „pericolele materiale și morale ivite în urma alcoolismului și stricăciunile care subminează bunăstarea poporului”. Autorii manualelor școlare au inserat în conținutul lor „cel puțin una lectură lupta contra alcoolismului”¹⁵.

Legislația interzicea băieților sub 15 ani și fetelor sub 14 ani accesul în cârciumi și participarea la dansuri. Deținătorii lor erau obligați să afișeze în loc vizibil prevederile legislative și nu aveau dreptul de a le deschide în apropierea bisericilor și școlilor. Pentru încălcarea acestor norme, părinții, tutorii ori cârciumarii primeau o amendă a cărei valoare putea ajunge până la 100 coroane sau 5 zile de închisoare.

Energicul episcop a cerut protopopilor, preoților și învățătorilor să citească mesajul circularei din 29 octombrie/11 noiembrie 1907, prin care se combătea flagelul alcoolismului „o îngrozitoare plagă, o nefericire, care amenința cu ruină societatea..., care slăbește puterea de muncă a creierilor...slăbește puterea

¹³ *Biserica și Școala*, Arad, LI, 1927, nr. 7, 13 februarie, p. 7.

¹⁴ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta”*, p. 87; Alexandru Roz, *Monografia Colegiului Național „Moise Nicoară” Arad*, pp. 129–130.

¹⁵ *Biserica și Școala*, Arad, XXIX, 1905, nr. 27, 3/16 iulie, p. 215.

musculară a trupului omenesc...strică stomacul... împiedecă dezvoltarea trupească și sufletească a nefericiților copii,... este propagatorul tuberculozei,... scurtează viața omenească,... este iscoditorul celor mai multe crime,...este producătorul sărăciei”. Măsurile vizau înființarea unor societăți prin care se urmărea „întărirea credincioșilor în moravurile cele bune și luminarea lor în cele economice”¹⁶.

Resorturile întregii societăți au fost mobilizate pentru a combate alcoolismul. Cu prilejul „Zilei alcoolului” (1907), s-au prezentat lecturi, au fost rostite discursuri ori creionate tablouri, toate au vizat „stărpirea plăgii alcoolului cu ajutorul școlii”¹⁷.

Profesorii Preparandiei arădene în frunte cu Nicolae Mihulin au desfășurat o amplă campanie de susținere a mișcării antialcoolice, începând cu anul 1909.

Prelegerea sa „Alcoolul ca impediment în dezvoltarea spirituală și corporală a elevilor” a avut un impact deosebit asupra tinerilor preparanți. Profesorul a subliniat că „Elevul îndopat cu alcool, de abia cu greu poate memoriza, căci fiind nervii amețiți... Cât trebuie să se trudească un astfel de elev până va memoriza o poezie de 3–4 strofe”. De asemea a criticat concepția greșită a unor părinți de a întări fizic copilul cu ajutorul alcoolului¹⁸.

În articolul „Mișcarea antialcoolică. Apel către preoții și învățătorii români din Ungaria” consemna că „Poporul se mișcă, poporul nu înaintează alături de cărturarii săi, e prea cufundat în întuneric. E consecutiv și în sărăcie, care e fiica neștiinței. Izvorul întunericului și al fiicei sale e însă alcoolul (beuturile spirtoase). Stămpărarea setei cu alcoolul la români e o boală cronică, care se repetă adeseori îmbolnăvind corpul și sufletul lui....Pe d-voastră va rânduit Dumnezeu să stați în contact nemijlocit cu românul. Simțiți bucuria lui, simțiți necazul lui; împreună râdeți și împreună și plângeți! Puțină parte aveți din bucurie, dar cu atât mai mare din năcaz! Pe voi vă cârtește în nepricepere poporul, pe voi vă critică în necunoștință de cauză și inteligență. E lucru firesc că vă muștră, căci formați zala aceia, care leagă poporul. E și mai firesc că lumea de la d-voastră așteaptă mântuirea neamului, împrăștierea întunericului și frângerea cătușelor sărăciei, prin urmare deșteptarea poporului din amețeața alcoolului. Lupta se cere dela d-voastră de pe amvon, de pe catedră, pe străzi, prin adunări și târguri. La luptă însă fără arme nimenea nu merge. Eu înțelegând cauza originală a mizeriei din popor, am ajuns la convingerea... că mama tuturor relelor la

¹⁶ Felicia Aneta Oarcea, *Școala și societatea în comitatul Arad (1867–1918)*, Editura Gutenberg Univers Arad, 2012, pp. 384–385.

¹⁷ ***, *Mărturii privind lupta românilor din părțile Aradului pentru păstrarea ființei naționale prin educație și cultură (1784–1918). Documente referitoare la Episcopia Ortodoxă a Aradului*, ediție îngrijită de Vasile Popeangă, Arad, 1986, p. 321.

¹⁸ Nicolae Mihulin, „Alcoolul ca impediment în dezvoltarea spirituală și corporală a elevilor”, în *Biserica și Școala*, Arad, XXXIII, 1909, nr. 50/13/26 decembrie, p. 2.

poporul nostru e beția – alcoolul”. Cuprinsul acestui apel denotă intenția de a colabora cu colegii de breaslă pentru a publica o lucrare despre „cauzele, efectul alcoolului, alcoolismul și lupta contra lui”¹⁹.

Din același an (1910), sub coordonarea profesorului Nicoale Mihulin la Preparandia arădeană a fost introdus un curs de combatere a alcoolismului, prin care „elevii primesc instrucția în cele antialcoolice, ca devenind învățători, să dispună de armele în lupta contra alcoolului”²⁰.

Apropierea sărbătorii Crăciunului l-a îndemnat să publice o scrisoare din partea Societății antialcoolice „Abstenența” prin care îi îndemna pe copii să o arate părinților și să-i roage „Să nu vă deie rachiu (vinars), vin ori bere, nici dimineața, nici la prânz, nici seara...Copiii care nu beau beutură se vor face bărbați voinici și fetețe frumoase”. Este semnată de Moș Crăciun, care îl întruhipa de această dată pe însuși profesorul-preot Nicoale Mihulin²¹.

În primăvara anului 1911, periodicul „Biserica și școala” îi îndemna pe preoții și învățătorii care au intrat ca membrii în Loja Renașterea nr. 2 a Bunilor Templieri din Arad să se înroleze în lupta împotriva alcoolismului „făgăduind luptă și totală abstenență de la beuturile alcoolice să-și ceară primirea în lojă de la șeful templului (prezidentul) lojei, dl profesor Nicolae Mihulin”²².

Numele său se leagă de ASTRA Arad, în care, cu prilejul adunării generale din 18/19 februarie-3/4 martie 1910, a fost aleasă o nouă conducere. Nicolae Mihulin a îndeplinit calitatea de membru, iar directorul seminarial și profesorul preparandial, Romulus Ciorogariu, pe cea de vicepreședinte²³.

Ani la rând, el a fost membru ordinar al Reuniunii învățătorilor din Arad, unde a susținut activitatea colegilor săi²⁴.

Cunoscut pentru traducerile unor lucrări din limba maghiară în română, în special manuale de geografie, matematică, fizică, mineralogie, chimie²⁵, el a desfășurat așadar o bogată activitate în domeniul literaturii didactice. Traducerile din maghiară și germană în limba română a manualelor școlare reprezintă o contribuție notabilă la propășirea învățământului românesc – *Manualul de geografie* al lui Néméthy Károly (1906), a tradus și tipărit *Geografia Ungariei. Prelucrată după noul plan ministerial. În cazul preparandiilor, institutelor de învățământ și pentru privați. Partea III*, (1910), a tipărit și tradus manualul lui Néméthy Károly, *Geografie. Elemente de geografie universală, întocmită după*

¹⁹ *Biserica și Școala*, Arad, XXXIV, 1910, nr. 3, 17/30 ianuarie, pp. 2–3.

²⁰ *Ibidem*, nr. 5, 31 ianuarie/13 februarie, p. 4.

²¹ *Ibidem*, nr. 52, 26 decembrie/8 ianuarie, p. 6.

²² *Ibidem*, XXXV, 1911, 3/16 aprilie, p. 4.

²³ *Reuniunea învățătorilor români*, Arad, VII, 1910, nr. 3, martie, pp. 61–63.

²⁴ *Ibidem*, nr. 8, august, p. 14.

²⁵ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta”*, p. 87.

planul ministerial pentru școlile preparandiale (normale) și pentru alte institute de învățământ, Editura Diecezană Arad (1911), a tradus Néméthy Károly, *Elemente de geografie astronomică și fizicală*. Partea I, (1913–1914), rămas în manuscris; traducere după Koch Kovács, *Mineralogia și chimia*; Csiky Kálmán, *Elemente de Constituția patriei*²⁶.

Ultimii ani din viață

S-a retras din viața publică și didactică, petrecându-și ultimii ani din viață la Mănerău, în județul Arad. Aici, se va stinge în anul 1941, odihnindu-și somnul de veci în cimitirul din amintita localitate²⁷.

Asemeni generație Marii Uniri, din ale cărei rânduri a făcut parte, Nicolae Mihulin a adus obolul său pe altarul neamului românesc. El și-a pus pecetea asupra formării tinerelor generații de preoți și învățători, împărtășind experiențele rigorilor universului preoțesc în care a fost educat. Activitatea de dascăl a împletit-o cu cea de traducător al unor cărți didactice, contribuind astfel la îmbogățirea literaturii didactico-pedagogice. Prin intervențiile sale în presa vremii, a combătut viciile societății, alcoolismul, în mod special, a militat pentru un act educațional de calitate. Implicat în viața politică a vremii, el a participat la Adunarea de la Alba Iulia, fiind martor ocular al acelor zile sfinte pentru români. Destinul i-a hărăzit să trăiască între două Români, cruțându-l de anii grei ai celui de-Al Doilea Război Mondial ori de privațiunile impuse de regimul comunist.

Bibliografie

Surse editate. Lucrări generale și speciale

Biserica și Școala, Arad, XXIX, 1905.

Biserica și Școala, Arad, XXXIV, 1910.

Biserica și Școala, Arad, XXXV, 1911.

Biserica și Școala, Arad, LV, 1931.

Biserica și Școala, Arad, LI, 1927.

Boia, Stelean, „Fundatiile cultural-școlare și bisericești din Episcopia Aradului și rolul lor în lupta pentru Marea Unire”, în Alexandru Roz (coord.), *1918–1998. Aradul și Marea Unire*, Editura Universității „Vasile Goldiș” Arad, 1999.

Caietele Herminei, ediție îngrijită de Adrina Popescu, Rodica Țabic, Editura Peter Pan, București, 2010.

²⁶ Pavel Vesa, *Clerici cărturari de altădată*, pp. 348–351.

²⁷ ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta”*, p. 87; Alexandru Roz, *Monografia Colegiului Național „Moise Nicoară” Arad*, pp. 129–130.

- Colta, Elena Rodica, „Rețeaua de rudenie a intelighențiilor românești – o formă de întărire a identității naționale în imperiu”, în *Simpozion. Comunicările celui de al XXI-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Budapesta, 26–27 noiembrie 2011)*, Giula, 2012.
- Colta, Elena Rodica, „Ioan I. Ardelean (1883–1949), un prestigios urmaș al preotului Iosif Ioan Ardelean din Chitighaz”, în *Simpozion. Comunicările celui de al XX-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Budapesta, 27–28 noiembrie 2010)*, Giula, 2011.
- ***, *1918–85 de ani-2003. Dicționarul personalităților Unirii*, Ioan I. Șerban, Nicolae Josan (coordonatori), Editura Altip, Alba Iulia, 2003.
- ***, *Mărturii privind lupta românilor din părțile Aradului pentru păstrarea ființei naționale prin educație și cultură (1784–1918). Documente referitoare la Episcopia Ortodoxă a Aradului*, ediție îngrijită de Vasile Popeangă, Arad, 1986.
- Mihulin, Nicolae, „Alcoholul ca impediment în dezvoltarea spirituală și corporală a elevilor”, în *Biserica și Școala*, Arad, XXXIII, 1909.
- Mihulin, Nicolae, *Anuarul Liceului de Fete „Elena Ghiba Birta” din Arad pe anul școlar 1920–1921*, Arad, 1921.
- Mihulin, Nicolae, *Anuarul Liceului de Fete „Elena Ghiba Birta” din Arad pe anul școlar 1920–1921*, Arad, 1922.
- ***, *Monografia Liceului Teoretic „Elena Ghiba Birta” – Arad. 75 de ani de învățământ românesc*, Editura „Felix”, Arad, 1995.
- Oarcea, Felicia Aneta, *Școala și societatea în comitatul Arad (1867–1918)*, Editura Gutenberg Univers Arad, 2012.
- Reuniunea învățătorilor români*, Arad, VII, 1910.
- Roz, Alexandru, „Lista delegaților oficiali – parlamentarilor – din județul Arad pentru Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918, întrunită la Alba Iulia”, în Alexandru Roz (coord.), *1918–1998. Aradul și Marea Unire*, Editura Universității „Vasile Goldiș” Arad, 1999.
- Roz, Alexandru, *Noiembrie 1918. Aradul – capitala Transilvaniei*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2002.
- Roz, Alexandru, *Monografia Colegiului Național „Moise Nicoară” Arad*, Editura Fundației „Moise Nicoară”, Arad, 2008.
- Vesa, Pavel, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706–1918)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006.
- Vesa, Pavel, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008.
- Vesa, Pavel, *Învățământul teologic de la Arad (1822–1948)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2013.